

dent': «una cosa ben *esplatènta*» (1953) per encruament amb *esclatant* (si bé no assegurem que no hi pogués contribuir alhora alguna influència de *ben espletat* 'ben desenrotllat' i fins d'*esplaiat*).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *paellada, paellaire, aigua de paellaire, paellam, paeller, paeller, paellera, paelleta, paelló, padellàs, teballàs, padomàs, pegamàs, pemassada, pagamastra, panma, patella, patellar, patellat, patèllula, patent, lletres patents, patentia, la patent, patentar, patentable, patentitzar, pàtina, pàtera, pètal, petalat, petalisme, petaloide, petalita, palupètal, sèpal, sepaloide, disèpal, polisèpal, tèpal.*

Paer, paeria, V. pau

PAF i PAFA, onomatopeies (cf. Spitzer, BDC VIII, 62); per a *pafo*, V. també *pàfia*.

Pafart, pafí, V. pa

Pàfia, terme argòtic, format estrafent *pesseta*, potser amb la terminació de *balafi*, *balàfia*, 'malbaratament' (vol. I, 566a3, 566b16, 567b30, 568a13ss etc.).

Paga, V. *pagar* i *pago* (PAO) *Pagà*, V. *pagès* *Pagable, pagada, pagador, pagadoria, V. pagar* *Pagaïar* malentès d'*AlcM*: vol dir 'remar', V. *DECH PAGA-YA* *Pagamastra, V. pegamàs, pegomàs (PAELLA)* *Pagement, V. pagar* *Paganía, paganisme, paganitzar, V. pagès* *Paganya, V. lleganya*

PAGAR, del ll. PACARE 'pacificar', 'apaivagar' (d'on 'calmar', 'satisfer'), derivat de PAX, -CIS, 'pau'. □ 1.ª doc.: orígens (docs. del S. XII, Llull, *VidesR* etc.).

«Met-se en covenenza ab zos cavallers e ab los hòmens de pes, que-ls perfer dez ses [els fa una promesa, una promesa, dels seus béns'], e sobre azò el no-ls atén re d'aquel feít; e vénen aquels sobre los hòmens de La Co<r>riç, e pignoren los hòmens, e són-ne robans: per què, los hòmens s'an a pagar aquel aver», doc. de l'Alt Cardener, del S. XII (PPujol, *Doc. Vg. Urg.*, 4.43). *Pagat* 'satisfet' és molt freqüent des del S. XIII: «Demanà al gentil si-s tenia per *pagat* de la probació que li havia feyta de la unitat de Déu», Llull (*Gentil*, 69, i semblant en les pp. 70, 81, 100, 118); transitiu amb aquesta acc. abstracta: «nostra redempció --- fo molt reebedor a *pagar* Déu --- a *apagar* e reconciliar Déu», *VidesR* (86r1, n. 3, traduïnt *ad placandum Deum*); «—Senyor, si mal vos fa negú, sapiats que-ns pesa molt e-ns és greu—. E nós veem-los molt alegres e *pagats*, qu'anc nuyl temps no-ls havíem vists tan alegres ne tan *pagats*», *Cròn.* de Jaume I (Ag., 380).

De vegades sembla que hagi conservat encara el matís més etimològic de 'apaivagat', 'calmat': «no creure res que diga quant és fellona, e llexar-la refredar, car lavors diu que diria tot desastre; e cant és *pagada* e ben reposada, corregir-la graciosament, en-

senyant-li que ha poc seny e que-s fa tenir per no-neguna», Eiximenis (*Dones*, § 87, f° 63r1), car aquesta és la llició de I; i encara que el ms. A (el modèlic) la reemplaça per *desfogada*, precisament perquè l'altra ens dóna un terme més insòlit, és possible que en aquest cas particular I ens hagi conservat el mot usat pel vell traductor; altrament en aquest mateix text, apareix *pagat* a d'altres passatges: «a fembra bregosa, dyable per marit; e si de res no-s té *pagada*, res no aça e no li dons» (63r2).

Pagar en el sentit pecuniari és ja del tot corrent des dels orígens, com l'hem vist ja en el doc. del Cardener del S. XII, i en trobem casos per dotzenes en el més conservador llenguatge dels clàssics medievals, com Eiximenis: «çvòs volets que --- m faça jueu falsari per avarícia? Ara vull, que de vint-mília que li n'he promesos de present a dar, li-n sien dats cinquanta-mília; e-us man que enfre espai de dues hores los haja comptats e *pagats*, dins casa sua --- e per tal que jamés no us assagets a fer semblant, man-vos que dels cinquanta-mília sous que ara li havets a dar, que vós ne *paguets* los trenta-mília de ço del vostre», *Dotzèn*, capítol 475 (*NCl.* VI, 85.18). «No poder *pagar* --- enganjar molts manlleuant --- allargar la *paga*: differre solutionem; donar temps per a *pagar* ---», OPou (*TbPu.*, 115). En canvi l'acc. etimològica 'acontentar' o 'apaivagar' avui està generalment antiquada: solament es manté encara un poc en l'ús valencià del participi: «Si ells estan contents, nosatros *pagats*, y vaja la música avant», «nosatros tan *pagats* y devanits del actual progré y civilizació», MGadea (*T. del Xè* I, 50; I, 116).

DERIV.: *Pac* m. Ja és antic, sobretot en la locució *en pac de* 'com a paga de, en recompensa de' —*en pac* dels teus serveis», no és rar—, tot i que ens ho callin els dicc. en català, i no en tinc exemples medievals a mà sinó en llengua d'oc: «Manda l'ost per Tolosa, per Agén, per Moysag / e per tota sa terra, en tota canta n'ag, / a N Savaric tramés cent mil salut per *pag*», *Crozada*, 1918 (i V. ne més en PSW VI, 2-3). En els escr. Renaix. no és rar ni molt corrent, però apareix en alguns dels més llegits i seguits: «Lo que en els camps mai assolires, / ho trobaràs dintre el palau; / trobes al fi de ta fadiga / de ton afany el *pac* més alt: / en lloc de murtra, una mà amiga / te posa al cap corona real», Maragall (*Enric d'Offerdingen*, cap. 3, O. C. I, 595b12f.); «després de fer-s'ho ensenyar tot detingudament y marejar a preguntes caçones, tiraven cinc cèntims a la caixa de les almoynes, ne donaven deu a la ermitana, en *pac* de la estona que l'havien destorbada, y se n'entornaven avall, tots satisfets de sa esplèndida lliberalitat», VCatalà (*Solitud* XI, p. 185). *Pago*, castellanisme inadmissible i superflu per *pagament* (i de vegades *paga*).

Paga: força més corrent en tots els temps: «Faz-vos, s<én>er, saber que jo no é micha de la *paga* que vós mi promessès quan m'ag<u>ès --- jo é gran obs aquest aver que vós lo m *pagets* --- per zo quan jo esperava la vostra *paga*», doc. de Dalmau de St. Martí [dels Castells], prop de Bar, al bisbe d'Urgell, a. 1230-57, PPujol (*DocVgUrg.*, 11.4ss.); «lo Rei --- apella